

UE jako podmiot globalny: Promowanie demokracji i praw człowieka

Wprowadzenie

Opierając się na swoich fundamentalnych wartościach, takich jak **godność ludzka, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka**, UE dąży do rozszerzenia tych zasad poza swoje granice, zapewniając wszystkim ludziom na całym świecie możliwość życia w demokratycznych społeczeństwach, w których przestrzegane są ich prawa.

Państwa członkowskie UE są zaangażowane w promowanie **aktywnego obywatelstwa i demokratycznego uczestnictwa** poprzez współpracę z partnerami globalnymi. W ten sposób UE **wspiera integracyjne zarządzanie, wzmacnia pozycję społeczeństwa obywatelskiego i zachęca do ochrony podstawowych wolności**.

Działania UE za granicą, w tym wsparcie **dyplomatyczne i finansowe dla przemian demokratycznych**, mają głęboki wpływ na aktywne obywatelstwo w obrębie jej granic i poza nimi, gdzie zachęca się obywateli do **udziału w procesach decyzyjnych i przyczyniania się do opracowywania polityk odzwierciedlających wartości demokratyczne**. Poprzez wspieranie środowisk, w których rozwijają się prawa człowieka i demokracja, UE pomaga budować społeczeństwa, w których **obywatele są dobrze poinformowani, zaangażowani i mają możliwość kształtowania swojej przyszłości**.

Kluczowe pojęcia i definicje

- ◆ **Demokracja** odnosi się do systemu politycznego, w którym władza sprawowana jest przez naród, zazwyczaj poprzez wybranych przedstawicieli, w oparciu o zasady takie jak uczciwe wybory, poszanowanie swobód obywatelskich i praworządność.

- ◆ **Prawa człowieka** to podstawowe prawa i wolności przysługujące wszystkim osobom, niezależnie od narodowości, pochodzenia etnicznego, płci, orientacji czy wyznania. Obejmują one takie prawa, jak prawo do życia, wolność wypowiedzi oraz ochrona przed przemocą i dyskryminacją.
- ◆ **Stosunki dyplomatyczne** odnoszą się do formalnych interakcji między krajami lub organizacjami międzynarodowymi, mających na celu wspieranie współpracy, rozwiązywanie konfliktów i promowanie wspólnych interesów. Dyplomacja obejmuje negocjacje, dialog oraz zawieranie umów lub traktatów.

UE stara się wywierać wpływ na globalne sprawy obywatelskie, promować wartości demokratyczne, wspierać pokój i chronić prawa człowieka poprzez wykorzystanie dyplomacji, programów pomocowych, stosunków handlowych i współpracy międzynarodowej:

- ◆ **Sprawozdanie UE w sprawie praw człowieka i demokracji na świecie** dokumentuje, w jaki sposób UE konsekwentnie dąży do globalnego uznania i poszanowania praw człowieka, wspierając organizacje społeczeństwa obywatelskiego i pociągając rządy do odpowiedzialności za łamanie praw człowieka.
- ◆ W ramach **Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR)**, UE finansuje projekty mające na celu zwiększenie udziału w życiu politycznym, wolności słowa i równości na całym świecie, zgodnie z jej szerszą strategią wzmacniania pozycji obywateli i grup społeczeństwa obywatelskiego.

Przykłady z życia

- ◆ **Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji (2020–2024)** został przedłużony do 2027 r., potwierdzając zaangażowanie UE w promowanie praw człowieka i demokratycznych rządów na całym świecie. Plan ten określa priorytety strategiczne, w tym ochronę

obrońców praw człowieka, wsparcie dla przemian demokratycznych oraz promowanie sprawowania rządów w sposób integrujący.

- ◆ W ramach **Europejskiej Polityki Sąsiedztwa** oraz **procesu przystąpienia do UE**, różne kraje Europy Wschodniej i Bałkanów Zachodnich zostały zachęcane do wprowadzenia reform demokratycznych i zwiększenia ochrony praw człowieka w dążeniu do członkostwa w UE.
- ◆ W kontekście arabskiej wiosny UE wsparła ruchy demokratyczne w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie, zapewniając pomoc finansową na rzecz przemian demokratycznych w Tunezji i Egipcie oraz wzmacniając instytucje i ochronę praw człowieka (EEAS, 2021).
- ◆ W ramach **EUPOL COPPS** (Misja Unii Europejskiej na rzecz wsparcia palestyńskiej policji i praworządności) UE zapewnia pomoc techniczną i szkolenia w celu wzmocnienia demokratycznych rządów i praworządności, zwłaszcza na obszarach objętych konfliktami, takich jak Palestyna.

Dane i statystyki

- ◆ W programie na lata 2021–2027 **NDICI-Global Europe**, instrument finansowy UE na rzecz współpracy międzynarodowej, przeznacza **11,5 mld euro na sprawowanie rządów i budowanie pokoju**, w tym wsparcie dla instytucji demokratycznych, obrońców praw człowieka i organizacji obywatelskich (ECDPM, 2023).
- ◆ Podczas gdy państwa członkowskie UE – Finlandia, Szwecja i Dania – znajdują się **w pierwszej piątce najbardziej demokratycznych krajów na świecie**, pomoc finansowa i dyplomatyczna UE przyczyniła się do **poprawy wyników w zakresie demokracji** w takich krajach jak Tunezja, Gruzja i Mołdawia, gdzie UE jest głęboko zaangażowana w reformy polityczne (EIU, 2023).
- ◆ Według raportu ESDZ z 2023 r. „UE jako podmiot globalny”:

145 Przedstawicieli dyplomatycznych UE na całym świecie.

200

Misji wyborczych w ponad 75 krajach, realizowanych przez Unijne Misje Obserwacji Wyborów (EOM) od roku 2000, dla **wspierania reform wyborczych i zwiększania zaufania publicznego do procesów demokratycznych**

6600 Obrońców praw człowieka otrzymało wsparcie UE w roku 2022.

70,2

mld euro zainwestowano w **pomoc rozwojową**, co czyni UE największym dostawcą pomocy na świecie, przewyższającym pozostałe kraje łącznie

1,7

mld euro przeznaczono na **zapewnienie milionom ludzi pomocy żywnościowej, schronienia, edukacji i opieki zdrowotnej w ponad 110 krajach**, co czyni UE największym darczyńcą pomocy humanitarnej

7,9

miliarda zainwestowane w globalne bezpieczeństwo i obronność przez Europejski Instrument na rzecz Pokoju (EPF) w celu **wspierania sojuszników, zapobiegania konfliktom, budowania pokoju i wzmacniania bezpieczeństwa międzynarodowego**.

Wyzwania i kontrowersje

- ◆ **Sprzeczności w stosunkach zewnętrznych z reżimami autorytarnymi**, takie jak relacje UE np. z Chinami, Arabią Saudyjską i Rosją, **budzą obawy, czy interesy gospodarcze i geopolityczne nie zagrażają zaangażowaniu UE na rzecz demokracji i praw człowieka** (Bojinović Fenko & Brsakoska Bazerkoska, 2024).
- ◆ **Wzrost nacjonalizmu i populizmu w niektórych państwach członkowskich** sprawił, że wiele osób zaczęło kwestionować zdolność UE do promowania demokracji za granicą w obliczu wewnętrznych walk politycznych (EEAS, 2024).
- ◆ W regionach takich jak Afryka Subsaharyjska **niestabilność polityczna, wyzwania gospodarcze i lokalny opór** często ograniczają wpływ polityki UE (European Commission, 2023).

- ◆ W 2023 r. około **30,6% światowej populacji mieszkało w krajach o „zamkniętej” przestrzeni obywatelskiej**, w porównaniu z 26% w 2018 r. (ECDPM, 2023).

Ograniczenia te podkreślają znaczenie zaangażowania UE we wspieranie społeczeństwa obywatelskiego, działań na rzecz sprawiedliwości społecznej, pomocy społeczno-gospodarczej i instytucji demokratycznych w obrębie i poza granicami UE, a także potrzebę udziału młodzieży w tych ruchach, aby zapewnić ich dalszą skuteczność.

Zasoby i dodatkowe informacje

- ✦ Bojinović Fenko, A. & Brsakoska Bazerkoska, J. (2024). *The EU as a Global Actor: The Significance of Changes in the World Order From 2004 to 2024 as Regards EU Actorness*. *Studia Europejskie - Studies in European Affairs*, 28(2), 7–26. <https://journalse.com/pliki/pw/2-2024-Bojinovic.pdf>
- ✦ Council of Europe & European Commission. (2023). *Youth Political Participation – Youth Knowledge #29*. https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261623/YKB+29_130123_Youth+political+participation_ENG.pdf/457d9888-5c21-87fa-cc45-ee0191edbbbba?t=1701791020211
- ✦ De Búrca, G. (2011). *The Road Not Taken: The EU as a Global Human Rights Actor*. *American Journal of International Law*, Vol 105. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1705690
- ✦ ECDPM. (2024). *A savvier approach for meaner times: The EU's external promotion of democracy*. <https://ecdpm.org/work/savvier-approach-meaner-times-eus-external-promotion-democracy>
- ✦ All different all equal. (2023). *EDUCATION PACK All Different–All Equal – Resources and activities for education and action with young people against racism and discrimination*. <https://rm.coe.int/adae-education-pack-silver-edition-updated-2023/1680b2272b>

- ✦ IDEA. (2021). *The Role of the European Union in Democracy Building*.
<https://www.idea.int/sites/default/files/publications/chapters/the-role-of-the-european-union-in-democracy-building/eu-democracy-building-discussion-paper-8.pdf>
- ✦ Landman, T. & Larizza, M. (2010). *EU Policy Discourse: Democracy, Governance, and Human Rights*. International Institute for Democracy and Electoral Assistance - IDEA.
<https://www.idea.int/sites/default/files/publications/chapters/the-role-of-the-european-union-in-democracy-building/eu-democracy-building-discussion-paper-8.pdf>
- ✦ Tocci, N. (2023). *The Resilience of the European Union in the Global Context*. In *The European Union in Global Politics* (pp. 215-234). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781003089117-3>

Źródła dostępne na dzień 15 września 2025 r.

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Kod projektu: KA220-YOU-000286883